

ความไร้สาระของชีวิตมนุษย์ในปรัชญาของอัลแบร์ กามูส์ An Absurdity of Life in Albert Camus's Philosophy

ภมร ชุกันหอม (Pamorn Chukhanhom)¹

ชัยณรงค์ ศรีมันตะ (Chainarong Srimanta)²

สกุล อันมา (Sakun Onma)³

Received: January 30, 2019

Revised: March 11, 2019

Accepted: March 22, 2019

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดความไร้สาระของชีวิตมนุษย์ในปรัชญาของอัลแบร์ กามูส์ โดยศึกษาวิเคราะห์จากหนังสือ ตำรา เอกสารทั้งที่เป็นวรรณกรรม บทความและนวนิยาย รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษวิจัยพบว่าแรกเกิดนั้นตัวตนมนุษย์ว่างเปล่า ไม่มีสิ่งใดติดตัวมนุษย์มา ชีวิตยังไม่มีความหมาย กระทั่งพระเจ้าเป็นเจ้าได้ใส่สารัตถะให้แก่มนุษย์ สิ่งนั้นคือบาปกำเนิด ความเชื่อว่ามีมนุษย์มีบาปติดตัว กลายเป็นดั่งคลื่นกระแสสังคมที่กลืนกินเสรีภาพของปัจเจกโดยไม่รู้ตัวเสมือนเป็นโรคระบาดที่เรื้อรัง ที่แม้จะรักษาอย่างไรก็คงไม่หาย ด้วยความหวังว่าความเชื่อในพระเจ้าจะสร้างความหมายชีวิตให้แก่ตนเองและหลุดพ้นจากความผิดบาปได้ ด้วยความเชื่อและปฏิบัติตามพระเจ้าเท่านั้น โดยกามูส์มองว่า สารัตถะเหล่านั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้นเอง ดังเช่น ซีเซอเฟสตัวละครที่กามูส์สมมติขึ้นมา

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Master of Arts in Philosophy, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University

^{2,3} ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Department of Religion and Philosophy, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University

เปรียบกับชีวิตมนุษย์ ที่ต้องการงานชิ้นก่อนหินขึ้นไปสู่ยอดเขา ซึ่งเป็นการลงโทษจากพระเจ้า เวียนซ้ำแล้วซ้ำเล่าอย่างไม่สิ้นสุด ซึ่งเป็นงานที่ไร้จุดหมายและไร้ผล เมื่อต้องตกอยู่ในสภาวะเช่นนี้ กามูส์จึงสอนให้เราหันมาพิจารณาถึงความต้องการของปัจเจก โดยกฎหรือต่อต้านสัจพจน์ที่พระเจ้ามอบให้แก่มนุษย์นั้นเสีย เพราะถึงอย่างไร ชีวิตมนุษย์ก็ยังเป็นสิ่งที่ไร้สาระ

คำสำคัญ: สัจพจน์ของมนุษย์, ความไร้สาระของมนุษย์, ความหมายของชีวิต, ปรัชญาอัตถิภาวนิยม, อัลแบร์ กามูส์

Abstract

The purpose of this research is to study and analyze the concept of absurdity of human life in Albert Camus's Philosophy by researching, and analyzing the concept from Camus' essays, novels and related researches. The findings of the research reveal that a newborn human infant is empty, meaningless, and born with nothing until the essence of innate sin is filled by God. The belief that human beings are sinful has become the social waves which ingested individual freedom unconsciously. The sin has become a chronic incurable disease. Human beings hope the faith in God will create meaningfulness in their own lives and will help them escape from sin. On the other hand, Camus believes that human is born with nothing, and human essence is filled and created by himself after his humanhood. Camus compares human life with Sisyphus whom he assumes to attempt repeatedly an uphill task commanded by God. This reveals an absurd and fruitless task. Camus advises to rebel and protest God and his essences due to the fact that human life is still absurd.

Keywords: Human Essence, Absurdity, Meaning of Life, Existentialism Philosophy, Albert Camus

บทนำ

หากจะกล่าวว่าสาระของก้อนหินคืออะไร ก็คงจะได้รับคำตอบว่า คือ ความแข็ง ความแข็งเป็นสาระหรือเป็นแก่นแท้เป็นคุณสมบัติแท้ของก้อนหิน หากก้อนหินไม่มีความแข็ง หรือต้องสูญเสียคุณสมบัติของมันไป สาระของก้อนหินก็จะต้องหมดไปเช่นกัน ก้อนหินและมนุษย์ต่างก็มีคุณลักษณะที่เหมือนกัน คือ ความทึบตัน (Solidity) ที่เป็นคุณสมบัติของวัตถุ แต่มนุษย์กลับมีคุณลักษณะที่ต่างจากก้อนหินอีกประการหนึ่ง คือ ความโปร่งใส (Transparency) ที่เป็นคุณสมบัติของสิ่งที่ไร้ตัวตน หรือจะเรียกว่า วิญญาณก็ไม่ผิด ด้วยเหตุนี้ก้อนหินที่ทึบตันจึงไม่สามารถเติมใส่อะไรลงไปได้อีก ซึ่งต่างจากมนุษย์ในส่วนที่โปร่งใสจึงสามารถเติมใส่อะไรลงไปได้อยู่ตลอดเวลา และสิ่งที่มนุษย์เติมใส่นั้นที่เรียกว่า “สาระ” (Essence) จากคุณสมบัติของก้อนหินและของมนุษย์ที่เป็นสิ่งที่ทึบตันเหมือนวัตถุ เพราะสักวันหนึ่งก็จะต้องแตกสลายไปทั้งก้อนหิน รวมทั้งร่างกายของมนุษย์เอง ต่างก็ดำรงอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของเวลาและสถานที่ ก้อนหินมีการผุกร่อน ในอีกพันปีข้างหน้าก้อนหินอาจเสื่อมสภาพกลายเป็นผงดิน ร่างกายของมนุษย์ก็คงไม่ต่างกับก้อนหิน ต้องพบกับความเจ็บป่วย และตายไปในที่สุดเช่นกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ ทั้งก้อนหินและมนุษย์ต่างก็เป็นสิ่งไม่มีความหมายอยู่ในตัว แต่ขณะที่มนุษย์เป็นสิ่งที่ชีวิตที่ดำรงชีวิตอยู่ มนุษย์จะพยายามสรรหาสาระมาให้แก่ตนเองอยู่ตลอดเวลา มนุษย์จึงเป็นสิ่งที่มิได้เป้าหมายเพื่อประคับประคองตนเอง เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายของตน ด้วยการหาสาระเพื่อที่จะดำเนินชีวิตให้ไปสู่เป้าหมายนั้นจนกว่าจะตาย (เจิต บรรดาศักดิ์, 2551, หน้า 7) ไม่ใช่ปล่อยให้ตนเองมีชีวิตแค่อุบัติไปวัน ๆ เฉกเช่นก้อนหินที่แน่นิ่งอยู่นั้น แนวความคิดดังกล่าวแตกต่างจากศาสนาคริสต์ ชาวคริสต์ไม่สามารถเลือกสรรหาสาระมาเติมใส่ให้แก่ตนเองได้อีก ด้วยเหตุผลว่าพระเจ้าได้ใส่สาระให้แก่มนุษย์ไว้แล้ว ว่ามนุษย์ทุกคนมีบาปติดตัว พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของระบบจักรวาล สามารถบัญชาการให้ทุกสิ่งมีอายุขัยของมัน แต่พระเจ้าก็ยังมีข้อแลกเปลี่ยนกับมนุษย์ว่า หากมนุษย์เชื่อฟังพระองค์ พระองค์ก็จะให้รางวัลที่จะได้ไปเกิดใหม่บนสวรรค์อีก นั่นหมายความว่า ชีวิตมนุษย์จะมีความหมายได้ก็เพราะการประพฤติตนตามน้ำพระทัยของพระเจ้าเท่านั้น (สุพัตรา คำแก้ว, 2554, หน้า 26)

ในข้อถกเถียงว่า ชีวิตมนุษย์มีสาระหรือไม่? นั้น มีแนวคิดที่ได้แย้งกัน 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ (1) กลุ่มที่เห็นว่าชีวิตมนุษย์มีสาระ ยกตัวอย่างเช่น ศาสนาคริสต์อธิบายว่า

มนุษย์เป็นสิ่งที่พระเจ้าสร้าง ความหมายของมนุษย์ คือ การเป็นลูกของพระเจ้า และการได้กลับคืนสู่พระเจ้าในโลกหน้าอีก สาระของมนุษย์จึงอยู่ที่จิตวิญญาณ ไม่ใช่ร่างกาย ดังนั้นการดำรงอยู่ของมนุษย์จึงไปมีความสัมพันธ์กับชีวิตหลังความตายที่ไม่หลงใหลเห่อเหิมกับความสุขที่อยู่บนโลกนี้อย่างลืมหืมซึ่งไม่จริง เพื่อที่จะได้ไปดำรงตนอย่างมีความสุขนिरันต์รับสรวรรค์ร่วมกับพระเจ้า เพราะมนุษย์เป็นสิ่งที่พระเจ้าสร้างขึ้น เป้าหมายของมนุษย์ คือ การได้กลับไปอยู่กับพระองค์อีกครั้ง สารัตถะของชาวคริสต์ คือ การที่สำนึกตนว่าเป็น “คนบาป” (Origin sin) ฉะนั้นมนุษย์จึงต้องสำรวมตนในข้อนี้ เพราะขึ้นชื่อว่าคนบาป ก็คือคนมีความผิดหรือเป็นเสมือนผู้ต้องโทษ ไม่ใช่ผู้บริสุทธิ์ ที่จะเดินเหินลอยนวลอยู่ในสังคมโดยไม่ระวังตัว และไม่ควรรย่อหยิ่งลิ้มตนว่าเป็นคนไม่มีบาป หนทางเดียวที่จะรอดพ้นบาป หรือความชั่วร้ายนี้ได้ มนุษย์ก็ต้องมีศรัทธา ประพฤติตน และปฏิบัติตนตามพระคำของพระเจ้าเท่านั้น (ปานทิพย์ ศุภนคร, 2517, หน้า 15-33) และ (2) กลุ่มที่เห็นว่า ชีวิตมนุษย์ไร้สาระ การอธิบายมนุษย์แบบไร้สาระ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปรัชญาอัตถิภาวนิยมอธิบายว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความว่างเปล่าในจิตใจ ไม่มีสิ่งใดติดตัวมาเปรียบเสมือนผ้าสีขาวหรือกระดานเปล่า (Tabula rasa) ตามแนวคิดของล๊อค (John Locke, 1532-1604) จนกว่าจะมีประสบการณ์ (วิทย์ วิศทเวทย์, 2539, หน้า 113-114) ซึ่งมนุษย์ไม่ได้เกิดมาจากการสร้างของพระเจ้า ร่างกายเป็นเพียงสสาร ตัวตนของมนุษย์ ก็คือมนุษย์ที่สามารถจับต้องได้ มีชีวิต มีลมหายใจ มีความหิวอาหาร มีความอยากให้ร่างกายสุขสบาย และมีความรู้สึก ชีวิตมนุษย์ดำรงอยู่ภายใต้ห้วงของเวลาที่จำกัด ที่มีวันเสื่อมสภาพและดับสลายไป เปรียบได้กับร่างกายที่ต้องตายไป ความคาดหวังหรือจินตนาการถึงโลกหน้าจึงไม่มี ในขณะที่ส่วนที่เป็นจิตวิญญาณของมนุษย์ก็คงหมดสภาพกลายเป็นสูญญากาศไป

จากการอธิบายแนวคิดมนุษย์ทั้ง 2 ทศนะนำไปสู่บทสรุปที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การอธิบายมนุษย์ตามแบบที่มีสาระนำไปสู่บทสรุปที่ยู่ยากต่อการพิสูจน์อยู่ในโลกแห่งจินตนาการ ที่อยู่ห่างไกลจากชีวิตจริง ในขณะที่การอธิบายมนุษย์ตามแบบที่ไร้สาระนำไปสู่บทสรุปที่เกิดผลกระทบต่อความสำนึกคิด ความวิตกกังวล ความคาดหวังในการดำรงชีวิต เป็นพลังในการรับมือกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ (สิริจิตต์ ปันเงิน, 2542, หน้า 1) ซึ่งสาเหตุที่เกิดปรัชญาอัตถิภาวนิยม อันเนื่องมาจาก

มนุษย์เกิดความสนใจในการที่จะแสวงหาสาระให้แก่ชีวิต อีกทั้งมนุษย์นั้นยังไม่เข้าใจตัวเอง วางตัวไม่สมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อาจจะนำไปสู่การทำลายเสรีภาพของมนุษย์ (กิริติ บุญเจือ, 2522, หน้า 5-7)

อัลแบร์ กามูส์ (Albert Camus, 1913-1960) นักปรัชญาชาวแอลจีเรีย-ฝรั่งเศส และเป็นนักปรัชญาอัตถิภาวนิยม เขามองว่า ชีวิตไร้สาระ (Absurdity) คนต้องทำงานราวกับเครื่องจักร อย่างซ้ำซากและจำเจ เพียงเพื่อหวังจะได้เงินไปซื้อหาความสุข แต่ชีวิตกลับเป็นสิ่งที่ไม่มีความหมาย (กิริติ บุญเจือ, 2522, หน้า 144) ซึ่งไม่เหมือนกับชาวคริสต์ที่ยังมีความหวัง มีความหมายจะไปอยู่กับพระเจ้าหลังจากที่ตายไป ความเป็นจริงมนุษย์นั้นเมื่อเกิดมาก็มิได้เกิดมาพร้อมกับสารัตถะเหล่านี้ หากแต่ว่าเกิดมาด้วยความว่างเปล่าในจิตใจ สิ่งที่มนุษย์พยายามทำตลอดชีวิต คือ การสรรหาคุณค่าที่เขาเชื่อถือ แล้วดำเนินรอยตาม สารัตถะเป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้นเองทั้งสิ้น จึงทำให้กามูส์มองความหมายของมนุษย์ที่แตกต่างออกไปจากแนวคิดทั้ง 2 ทศนะที่กล่าวมาข้างต้น (สุพัตรา คำแก้ว, 2554, หน้า 3) ความรู้สึกต่อต้าน คัดค้านอยากเป็นตัวของตัวเองที่มนุษย์คนอื่นกำลังเผชิญอยู่ ล้วนเกิดจากการทำตามกฎเกณฑ์หลักศาสนา และกระแสนสังคมทั้งสิ้น มนุษย์จึงรู้สึกขาดความมั่นใจในตัวเอง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่เป็นตัวของตัวเอง มนุษย์จึงยอมจำนนและเป็นผู้ตกอยู่ภายใต้การปิดกั้นจากผู้อื่น เช่น พระเจ้า ซึ่งกามูส์มองว่า เป็นความสิ้นคิด ซึ่งเป็นสถานะที่มนุษย์สิ้นหวังและสูญเสียเสรีภาพของตัวเอง ด้วยกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคมเป็นผู้กำหนด ซึ่งนับว่าเป็นการ “ฆ่าตัวตายทางปรัชญา” (พินิจ รัตนกุล, 2555, หน้า 59) กามูส์ให้ความคิดเห็นต่อสภาพชีวิตมนุษย์ว่า ต้องตกอยู่ในวังวนแห่งทุกข์ที่มีอาจจะหนีออกไปให้พ้นได้ ดังเช่น ซิเซอฟัสในบทความเชิงปรัชญาเรื่องเทพตำนานซิเซอฟัส (Le Mythe de Sisyphe, 1942) ที่ต้องคำสาปจากพระเจ้า ซึ่งซิเซอฟัสต้องกลิ้งก้อนหินขึ้นไปบนยอดเขา เวียนซ้ำแล้วซ้ำเล่าอย่างไร้จุดหมาย เปรียบกับชีวิตมนุษย์บนโลกนี้ ที่ต้องตรากตรำทำงานที่ซ้ำซากและจำเจ นับว่าเป็นภาระอันหนักอึ้งที่ไม่มีวันจบสิ้น (พินิจ รัตนกุล, 2517, หน้า 37-45) กามูส์ได้แสดงความคิดเห็นต่อการที่สังคมวางกฎเกณฑ์ให้มนุษย์ต้องประพฤติอยู่แต่ในกรอบ อย่างเช่น เมโอโซ ตัวละครเอกในนวนิยายเรื่อง คนนอก (L'Étranger, 1942) ซึ่งถูกผู้พิพากษาตัดสินถึงขั้นประหารชีวิต เพียงเพราะว่าเขาไม่ประพฤติปฏิบัติเยี่ยงผู้อื่นในสังคม และนวนิยาย

เรื่องกาฬวิบัติ (La Peste, 1947) ที่สร้างชื่อเสียงให้แก่กามูสเช่นกัน อย่างเช่น หมอริเออซ์ และบรรดาเพื่อนสนิทที่พยายามต่อต้านเชื้อโรคร้ายให้หมดไปจากเมือง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “ความไร้สาระของชีวิตมนุษย์ ในปรัชญาของอัลแบร์ กามูส” เพราะแนวคิดที่กามูสให้ไว้เป็น “ปรัชญาชีวิต” (Philosophy of life) เพื่อให้เข้าใจชีวิต รับมือกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับชีวิต เพราะเรามีชีวิตที่เป็นส่วนหนึ่งในสังคมที่มากด้วยกฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผน ผู้วิจัย จึงเกิดความสงสัยว่า ความไร้สาระของชีวิตคืออะไร เพราะมนุษย์มีอิสระที่จะเลือก ปฏิบัติ และจัดการกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่าทีที่เรา มีต่อโลกและสรรพสิ่ง เพราะตัวของเราเองเป็นผู้สร้างสาระให้กับตัวเอง โดยไม่ยอม ปลอมชีวิตให้จានงับชะตากรรมที่เผชิญอยู่ในโลกที่ไร้เหตุผลเช่นนี้ เพราะเสรีภาพ เป็นธาตุแท้ของความเป็นมนุษย์ มนุษย์มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และจะต้องเป็น ในสิ่งที่ตัวเองอยากจะเป็น แม้ว่าชีวิตจะเป็นสิ่งไร้สาระก็ตาม

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์แนวคิดความไร้สาระของชีวิตมนุษย์ในปรัชญาของอัลแบร์ กามูส

การทบทวนวรรณกรรม

สิริจิตต์ ปันเงิน (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความตายในทัศนะของกามูสมีวัตถุประสงค์ การวิจัยเพื่อ (1) ศึกษาความหมายเกี่ยวกับความตายในนัยยะต่าง ๆ ตลอดจนท่าทีต่อ การกำหนดความหมายของความตายในการดำเนินชีวิตตามทัศนะของกามูส (2) ศึกษา วิเคราะห์แนวความคิดของกามูสเกี่ยวกับเสรีภาพ ความรับผิดชอบ และประเด็นปัญหาทาง จริยธรรม ซึ่งมีนัยความสัมพันธ์อยู่กับความตาย และมีผลกระทบต่อบบจารีตและสังคม

ผลการศึกษาพบว่า ท่าทีแบบจิตนิยมมองเห็นความตายว่าเป็นเพียง ความเปลี่ยนแปลงเล็ก ๆ ภายในเส้นทางอันยาวไกล ในขณะที่สสารนิยมมองเห็น ความตายว่าเป็นขบวนการปกติของระบบจักรวาล กามูสมองเห็นความตายเป็นเรื่องใหญ่ ของชีวิต ชีวิตคือ “ความตาย” และความหมายของความตาย ก็คือความหมายของ ชีวิต ท่าทีที่มนุษย์มีต่อความหมายของความตาย คือ มนุษย์แต่ละคนมีเสรีภาพที่ จะสร้างความหมาย และให้คุณค่าต่อความตายของตนเอง

แนวความคิดที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ กามุสมองเห็นความตายเป็นเรื่องใหญ่ของชีวิต การเข้าใจความตายว่ามีความหมายอย่างไร ย่อมหมายถึงความเข้าใจชีวิตทั้งหมด เพราะชีวิตคือ “ความตาย” มนุษย์มีเสรีภาพที่สร้างความหมายและให้คุณค่าต่อตนเอง ความหมายของความตายในทัศนะของกามุสก่อให้เกิดความเข้าใจว่าเสรีภาพของมนุษย์เป็นขบวนการอันเกิดจากการดำรงชีวิต การตระหนักถึง “ความมีอยู่” โดยเนื้อแท้แล้วไร้สาระตะ

อรรถสิทธิ์ เมืองินทร์ (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมของชาติ กอบจิตติ ช่วง พ.ศ. 2522-2536 มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1) ศึกษาแนวคิดในวรรณกรรมของชาติ กอบจิตติ ช่วง พ.ศ. 2522-2536 (2) วิเคราะห์ถึงอิทธิพลของปรัชญาอัตถิภาวนิยมที่ปรากฏในงานของเขา (3) วิเคราะห์แนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยม

ผลการศึกษาพบว่า (1) เป้าหมายของความเป็นมนุษย์ คือ อิสราภาพหรือไม่ยึดติดกับวัตถุและบุคคล (2) ความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ระหว่างมนุษย์กับเพื่อนมนุษย์ (3) มนุษย์มีความสำคัญกว่าวัตถุ มนุษย์จึงควรให้ความสำคัญแก่เพื่อนมนุษย์มากกว่าวัตถุ เมื่อมนุษย์มีสำนึกความเป็นตัวเองที่กลวงเปล่า มีสภาวะที่ไม่แน่นอนตายตัว นั่นคือปฏิเสธความกลวงเปล่าของตัวเอง โดยการนำข้ออ้างจากสิ่งภายนอกมากำหนดความเป็นไปของตน การกระทำเช่นนี้ คือ การหลอกตัวเอง

แนวความคิดที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ เป้าหมายของความเป็นมนุษย์ คือ อิสราภาพหรือความหลุดพ้นจากการยึดติดกับวัตถุและบุคคล สัตว์หรือสิ่งของเป็นเพียงสิ่งทึบหรือเฉื่อย ได้แต่รอรับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอก แต่มนุษย์ไม่ใช่สิ่งเฉื่อยหรือถูกกระทำ มนุษย์จึงเป็นฝ่ายกระทำ

นภาพร หงส์ทอง (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องอัตบุคคลในทัศนะของฌากส์ ลากอง มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาวิเคราะห์ความหมายอัตบุคคลของฌากส์ ลากองในเชิงปรัชญา

ผลการศึกษาพบว่า ตัวตนของมนุษย์ในทัศนะของนักคิดสมัยใหม่อย่างเดส์การ์ตส์และชาร์ตร์ เป็นสิ่งที่รู้คิด มีเจตจำนงเสรี และมีเสรีภาพ มนุษย์กำหนดคุณค่าและความหมายแก่ตัวเอง มนุษย์เป็นนายของตัวเอง อยู่ในฐานะผู้กระทำในทัศนะของลากอง มนุษย์เริ่มต้นที่ความว่างเปล่า และตัวตนของมนุษย์ถูกสร้างขึ้น

โดยวัฒนธรรม มนุษย์มิได้ตระหนักรู้ ตัวตนของมนุษย์จึงมิได้อยู่จริง มันเป็นเพียงมายาภาพ ซึ่งลดตนเองลงเป็นวัตถุ มิได้เป็นตัวของตัวเอง มิได้มีเจตจำนงเสรี และมีได้มีเสรีภาพ

แนวความคิดที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ คือ ในทัศนะของชาร์ตร์ มนุษย์เป็นผู้สร้างตัวตนของตัวเอง เป็นผู้กำหนดคุณค่าและความหมายแก่ตัวเอง มนุษย์จึงเป็นนายของตัวเอง คือ อยู่ในฐานะผู้กระทำ มนุษย์ในทัศนะของนักคิดสมัยใหม่ (ดังเช่น ลากองและกามูส) มนุษย์เป็นผู้ถูกกระทำโดยไม่รู้ตัว ตัวตนของมนุษย์ถูกสร้างขึ้นโดยวัฒนธรรม มนุษย์มิได้เป็นตัวของตัวเอง มิได้มีเจตจำนงเสรี และมีได้มีเสรีภาพตามข้อสรุปจากการวิจัยที่ว่า “อัตบุคคลตายแล้ว”

เจิต บรรดาศักดิ์ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องมโนทัศน์แอบเสิร์ดในปรัชญาของธอมัส เนเกล มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1) ทำความเข้าใจเหตุผลที่เนเกลเสนอว่าชีวิตแอบเสิร์ด (2) ประเมินการอ้างเหตุผลของเนเกลและนักปรัชญาที่เสนอข้อโต้แย้ง และ (3) วิเคราะห์ความแอบเสิร์ดในปรัชญาของเนเกลที่มีผลต่อประเด็นทางปรัชญาเรื่องความหมายของชีวิต

ผลการศึกษาพบว่า สำหรับเนเกล ความแอบเสิร์ด คือ ความไม่ลงรอยกันระหว่างมุมมองของชีวิต มุมมองนั้นก็คือ มุมมองวัตถุนิยมและมุมมองอัตนิยม มุมมองอัตนิยม คือ ทัศนคติหรือความเชื่อของประธานที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เนเกลให้ความสำคัญกับมุมมองอัตนิยมในฐานะคุณลักษณะสำคัญของจิตสำนึก มุมมองทั้งสองมุมมองทำให้เกิดความแอบเสิร์ดในชีวิต เนื่องจากชีวิตมนุษย์ดำเนินไปด้วยการเลือก เมื่อมองเป้าหมายของชีวิตจากมุมมองวัตถุนิยมแล้ว ไม่มีเหตุผลต้องจริงจังต่อเป้าหมายนั้นจากมุมมองวัตถุนิยม ชีวิตมนุษย์ก็ยังคงดำเนินไป จึงทำให้เนเกลสรุปว่า ชีวิตมนุษย์แอบเสิร์ด

สุพัตรา คำแก้ว (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวคิดเรื่องมนุษย์ของอัลแบร์ กามูส มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมนุษย์ของอัลแบร์ กามูส

ผลการศึกษาพบว่า กามูสยืนยันว่า ชีวิตมนุษย์ไร้แก่นสาร ไม่มีเหตุผลหาความแน่นอนไม่ได้และไม่มีรูปแบบที่แท้จริง เป้าหมายของชีวิต คือ เพื่อตนเองและเพื่อสังคม เป้าหมายต่อตนเองนั้น มนุษย์ต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตัวเอง เป็นตัวของตัวเอง มีเสรีภาพและมีความสุข แต่การมีเสรีภาพในการเลือกสิ่งต่าง ๆ นั้นจะต้องไม่ทำให้ผู้อื่น

เดือรื้อถอน ส่วนเป้าหมายของมนุษย์ที่มีต่อสังคม คือ การที่ได้อยู่ในสังคมที่เปิดกว้างทางความคิด ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและผู้คนในสังคม

แนวความคิดที่เกี่ยวข้องในการทํารายการครั้งนี้ กามูสยืนยันว่า เนื้อแท้ชีวิตมนุษย์ไร้แก่นสาร ไม่มีเหตุผล มีลักษณะเฉพาะตนที่แตกต่างกันไป มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความมีย่อมมาก่อน แล้วจึงสร้างสารัตถะให้กับตนเองภายหลัง มนุษย์แต่ละคนมีความชอบ ความเป็นตัวของตัวเองแตกต่างกันออกไป ไม่สามารถแทนกันและกันได้ สารัตถะมนุษย์นั้นหาความแน่นอนไม่ได้ (Absurdity, Meaningless) ไม่มีรูปแบบที่แท้จริง (Non form, Non style) สารัตถะที่แท้จริงแบบตายตัวของมนุษย์จึงไม่มี

วันชาติ ขาววิจิตร (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทางจริยศาสตร์ในวรรณกรรมของอัลแบร์ กามูส มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1) ศึกษาพื้นฐานแนวคิดทางจริยศาสตร์ตะวันตก (2) ศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับงานวรรณกรรมของกามูส (3) ศึกษาแนวคิดทางจริยศาสตร์ในสังคมฝรั่งเศส ระหว่าง ปี 1913-1960 และแนวคิดทางจริยศาสตร์ในทัศนะของกามูส

ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดของกามูสมีลักษณะเป็นปรัชญาแห่งความไร้สาระ และเป็นปรัชญาแห่งความเป็นขบถ มนุษย์ต้องทำงานรากับเครื่องจักร อย่างซ้ำซากน่าเบื่อและไร้จุดหมาย รู้แต่เพียงว่า เพื่อให้ตนเองได้ครอบครองวัตถุ มีเงินได้ซื้อกินซื้อใช้ไปวัน ๆ กามูสมองว่า ชีวิตมนุษย์ไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนและตายตัว

แม้ว่างานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้วิจัยยกมาข้างต้น ได้ศึกษาแนวคิดเรื่องมนุษย์อย่างละเอียดหลายประเด็น เช่น แนวคิดของกามูสเกี่ยวกับการเข้าใจความหมายของความตาย, การประท้วงศาสนาคริสต์, การประท้วงกฎเกณฑ์ของสังคม, การสำนึกความเป็นตัวเองที่กลวงเปล่า, และแนวคิดนักปรัชญาอรรถิภาวนิยมคนอื่น ๆ เช่น สุนยนิยมของนิชเซ่, มนุษย์เป็นเสรีภาพตามแนวคิดของชาร์ตอร์ และแง่คิดทางจริยศาสตร์ในการกำหนดคุณค่าให้แก่ตนเอง เป็นต้น แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ยังมีความแตกต่างในหลากหลายประเด็น อาทิเช่น แนวคิดการยอมรับในชะตากรรมหรือการเผชิญความทุกข์ของปัจเจกชน อัดบุดคัลที่ตายแล้ว ตลอดจนความหมายความไร้สาระของมนุษย์ที่ว่า life is meaningless และความแอบสเอร์ดีด (Absurdity) คือ ความไม่ลงรอยกันระหว่างมุมมองของชีวิตต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ขอบเขตงานวิจัย

บทความวิจัยเล่มนี้ จำกัดขอบเขตเฉพาะเนื้อหาเกี่ยวกับความไร้สาระของชีวิตมนุษย์ และความหมายของชีวิตมนุษย์ที่ปรากฏในงานวรรณกรรมของกามูส์เฉพาะเรื่องที่สำคัญเท่าที่ทำได้ ได้แก่ บทความทางปรัชญา และนวนิยายเรื่องสำคัญ เช่น เรื่องเทพตำนานซิเซอเฟส, คนนอก, มนุษย์ขบถ, กาฬวิบัติ, และความตายอันแสนสุข เป็นหลักในการศึกษา

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาวิจัยดังหัวข้อต่อไปนี้

1. **ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ** คือ การศึกษาข้อมูลเรื่องความไร้สาระของชีวิตมนุษย์ และความหมายของชีวิตมนุษย์ โดยศึกษาจากที่ปรากฏในงานวรรณกรรมของกามูส์เฉพาะเรื่องที่สำคัญเท่าที่ทำได้ ได้แก่ บทความทางปรัชญา และนวนิยาย เช่น เรื่องเทพตำนานซิเซอเฟส, คนนอก, มนุษย์ขบถ, กาฬวิบัติ, และความตายอันแสนสุขเป็นหลักในการศึกษา

2. **ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ** ศึกษาการอธิบายแนวคิดเรื่องความหมายของชีวิต สาระของชีวิตของนักวิชาการจากหนังสือ วารสาร บทความ นวนิยายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ

3. **ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมของกามูส์** เพื่อค้นหาข้อสรุปเรื่องความไร้สาระของชีวิตมนุษย์ในปรัชญาของกามูส์ เพื่อนำคำตอบไปเขียนเป็นเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์แนวคิดความไร้สาระของชีวิตมนุษย์พบประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. ธรรมชาติของมนุษย์

ธรรมชาติของมนุษย์อาจแบ่งได้เป็น 2 มิติ ได้แก่ มนุษย์แบบมีสาระ (Human essence) และมนุษย์แบบไม่มีสาระ (Absurdity) ซึ่งจะอธิบายดังนี้

1.1 ธรรมชาติของมนุษย์แบบมีสาระ (Human essence)

แนวคิดเรื่องสาระ (Essence) หรือสาระัตถะของมนุษย์ (Human essence) คือ เหตุผล เริ่มตั้งแต่เพลโต (Plato, 429-347 B.C.) นักปรัชญาชาวกรีกยุคโบราณ ผู้ยิ่งใหญ่ ที่วางรากฐานเรื่อง “แบบ” ไว้ก่อนหน้านั้น ต่อมามีนักคิดในยุคกลางอย่าง นักบุญอากุสติน (St. Augustine, 354-430) ผู้ได้ประสานแนวคิดเรื่องจิตเข้ากับ แนวคิดของคริสต์ศาสนา โดยเชื่อว่า จิตบริสุทธิ์ (Pure spirit) ของมนุษย์นี้ พระเจ้า เป็นผู้สร้างขึ้นและประทานให้แก่มนุษย์ ถึงแม้ว่านักปรัชญาจิตนิยมยุคกรีกโบราณและ ยุคกลางจะเห็นเหมือนกันว่า องค์ประกอบของมนุษย์ส่วนที่เป็นจิตมาก่อนกาย แต่ก็มี ข้อแตกต่างกันตรงที่นักปรัชญาจิตนิยมยุคกรีกโบราณเห็นว่า จิตหรือมโนคติมีสภาพ เป็นเทววิญญาณ (Divine thought) ที่ปรากฏในทุกสรรพสิ่ง เป็นสภาวะต้นกำเนิดที่มี อยู่ก่อนทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ใช่จิตวิญญาณของมนุษย์หรือพระเจ้า (สุพัตรา คำแก้ว, 2554, หน้า 23)

แต่นักปรัชญาจิตนิยมยุคกลางกลับเห็นว่า ตัวจิตนี้ถูกสร้างโดยพระเจ้า พระองค์เดียว และพระเจ้าก็เป็นผู้ประทานให้มนุษย์ ซึ่งเป็นความคิดในลักษณะ เอกเทวนิยม ต่อมาเบิร์กเลย์ (George Berkley, 1685-1753) นักปรัชญาชาวอังกฤษ เห็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์รับรู้ทางประสาทสัมผัสนั้นมีอยู่ได้ ก็เพราะจิตและ แนวความคิดเท่านั้น นั่นหมายความว่า เราต้องมีแนวคิดในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ และ แนวความคิดนั้นมีอยู่ในจิตใจเรา ดังนั้นสิ่งที่แท้จริง คือ จิตและความคิด (Mind and idea) และคานท์ (Immanuel Kant, 1724-1804) นักปรัชญาชาวเยอรมันคนสำคัญ ในช่วงเวลาต่อมา ก็เชื่อว่า จิตเป็นความจริงแท้สูงสุด เป็นต้นตอของทุกสรรพสิ่ง เป็นอสสาร ไม่มีตัวตน มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น จิต มโน มโน จิตมีเจตจำนง ในการขับเคลื่อนให้มนุษย์เกิดความคิดและการรับรู้ ร่างกายเป็นเพียงปรากฏการณ์ ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของจิต จิตเท่านั้นที่เป็นอมตะ ส่วนสรรพสิ่งอื่น ๆ ไม่สมบูรณ์ แท้แท้ เกิดแล้วดับไป ส่วนไลบ์นิซ (Gottfried Wilhelm Leibniz, 1646-1716) นักปรัชญาชาวเยอรมัน เชื่อว่า โลกใบนี้ประกอบไปด้วยสาร หรือพลังบางอย่างที่เขาเรียกมันว่า “โมนาด” (Monad) และโมนาดนี้เองที่ทำให้มนุษย์มีความรู้เกี่ยวกับ พระเจ้าได้ (สุพัตรา คำแก้ว, 2554, หน้า 23-24)

การเข้าถึงสารัตถะต้องอาศัยเหตุผลและสติปัญญาเท่านั้น และเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับความเป็นจริงของโลกแห่งประสาทสัมผัส ซึ่งเหตุผลที่วุ่นวายก็สอดคล้องกับพระเจ้า ดังนั้น สารัตถะของมนุษย์จึงมีความเกี่ยวข้องกับพระเจ้าโดยตรง ความหมายของมนุษย์จึงไปมีความสัมพันธ์กับความหวังในโลกหน้าหรือสวรรค์ซึ่งเป็นรางวัล หากทำดีก็จะได้ไปอยู่กับพระเจ้า หากทำชั่วก็จะได้รับโทษไปลงนรก มนุษย์จึงควรปฏิบัติดังนี้

(1) ต้องเชื่อฟังมีความรักและศรัทธาต่อพระเจ้า พระเจ้าตรัสว่า “พระองค์ทรงดำรงอยู่ก่อนสรรพสิ่ง และสรรพสิ่งดำรงอยู่เป็นระเบียบในพระองค์” (โคโลสี 1:17) และพระเจ้าตรัสอีกว่า “ในปฐมกาล พระเจ้าทรงเนรมิตสร้างฟ้าและแผ่นดิน แผ่นดินก็ว่างเปล่า ความมืดอยู่เหนือน้ำ และพระวิญญาณของพระเจ้าปกอยู่เหนือน้ำนั้น” (ปฐมกาล 1:1)

(2) ต้องเชื่อว่าตนเองมีวิญญาณที่จะได้ไปเกิดใหม่ในพระเจ้า พระเจ้าตรัสว่า “จะไม่ได้รับการตอบแทนร้อยละหนึ่งในโลกนี้ เราจะไต่บ้านเรือน พี่น้องชายหญิง มารดา บุตร ไ้ร่นา พร้อมกับการเบียดเบียนและในโลกหน้าจะได้ชีวิตนิรันดร์” (มาระโก 10:30) และพระเจ้าตรัสอีกว่า “ส่วนคนอื่น ๆ คือ สุนัข บรรดาผู้ใช้เวทมนต์คาถา ผู้ล่วงประเวณี ฆาตกร ผู้กราบไหว้รูปเคารพ และทุกคนที่รักและปฏิบัติตามความเท็จจะต้องอยู่ภายนอก” (วิวรณ์ 22:15)

(3) ต้องสำนึกว่าตนเองเป็นคนบาป พระเจ้าตรัสว่า “คนโง่จะไม่มีอันอยู่เฉพาะพระเนตรของพระองค์ พระองค์ทรงเกลียดชังผู้กระทำการชั่วทั้งสิ้น” (สดุดี 5:5) และพระเจ้าตรัสอีกว่า “วิญญาณของเราจะไม่สถิตอยู่ในมนุษย์ตลอดกาล เพราะมนุษย์เป็นแต่เนื้อหนัง อายุของเขาจะไม่เกินร้อยยี่สิบปี” (ปฐมกาล 6:3)

(4) ต้องยอมรับว่าโลกเป็นความชั่วร้ายที่พระเจ้าลงโทษ พระเจ้าตรัสว่า “เจ้าจะต้องหากินบนแผ่นดินด้วยความทุกข์ลำบากตลอดชีวิต แผ่นดินจะไม่ให้ต้นไม้มิหนามแก่เจ้า และเจ้าจะกินพืชต่าง ๆ ของทุ่งนา เจ้าจะต้องหากินด้วยเหงื่ออาบหน้าจนเจ้ากลับเป็นดินไป เพราะเราสร้างเจ้ามาจากดิน เจ้าเป็นผงคลีดิน และจะต้องกลับเป็นผงคลีดินดังเดิม” (ปฐมกาล 3:17-19)

(5) ต้องนับถือบิดามารดาและต้องรักเพื่อนมนุษย์ พระเจ้าตรัสว่า “เราได้เลี้ยงดูบุตรและให้เติบโตขึ้น แต่เขาทั้งหลายได้กบฏต่อเรา” (อิสยาห์ 1:2)

ฉะนั้นมนุษย์แบบมีสาระ ความหมายของชีวิตคือ มนุษย์เป็น “คนบาป” มนุษย์มีบาปที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด เหตุว่ามนุษย์ได้กระทำความผิดจากการที่พระเจ้าได้สั่งห้ามไว้ จากที่เชื้อสายของตน (อาดัมและเอวา) สาระของมนุษย์จึงต้องยอมรับสำนึกรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้ก่อไว้ ฉะนั้นมนุษย์จึงต้องสำรวมใจว่า ตนเป็นคนบาป จึงต้องไม่เย่อหยิ่ง และไม่อวดดี ต้องมีจิตใจที่จะอุทิศหาใช้โทษจากบาปนั้น

1.2 ธรรมชาติของมนุษย์แบบไม่มีสาระ (Absurdity)

พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ปรัชญา พ.ศ. 2537 ให้ความหมายคำ Absurd หมายถึง ไร้สาระ ซึ่งตรงกันข้ามกับเหตุผลหรือนอกเหนือข้อจำกัดของความคิดเชิงเหตุผล หรือสิ่งที่ขัดแย้งกัน เหลวไหล หรือไร้ความหมาย ตามแนวคิดนักปรัชญาอัตถิภาวนิยมสมัยใหม่อย่างชาร์ลส์และกามูส์ ยืนยันว่า การดำรงอยู่ (Existence) มีอยู่ก่อนสารัตถะ (Essence) ไม่มีสิ่งใดมาสั่งการหรือกำหนดความเป็นเราได้ มีแต่ปัจเจกบุคคลผู้หนึ่งที่สั่งการ ด้วยการสรรหาเติมใส่สาระให้กับตนเอง

ท่าทีแบบอัตถิภาวนิยมมีมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณแล้ว เมื่อโสเครตีส (Socrates, 469-399 B.C.) ท้าปปรารถนาที่จะสนทนาแบบ Dialectic เป็นสิ่งกระตุ้นให้คู่สนทนาเกิดความระลึกถึงมโนทัศน์ของสิ่งทั้งหลาย เป้าหมายที่สำคัญที่สุดของท่านคือ สอนให้คนหันมาศึกษาตนเอง (Know thyself) กระทั่งหลายทศวรรษต่อมา โดสโตเยฟสกี (Fyodor Dostoyevsky, 1821-1881) นักปรัชญาชาวรัสเซีย เขียนนวนิยายที่ต่อต้านระบบความคิดที่ยึดมั่นกับเหตุผล ตัวละครได้แสดงออกถึงความสับสนของสิ่งต่าง ๆ ในหลากหลายแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นความปรวนแปร ความไม่แน่นอน ความปราศจากกฎเกณฑ์ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ส่วนลึกข้างในของมนุษย์ จบจบจนถึงศตวรรษที่ 18 ซึ่งถูกขนานนามว่าเป็นยุคแห่งการรู้แจ้ง (Age of enlightenment) เมื่อฮูม (David Hume, 1711-1776) นักปรัชญาชาวอังกฤษ ที่พิสูจน์ว่าแม้แต่เหตุผลหรือประสบการณ์ก็ไม่สามารถบอกความจริงแก่มนุษย์ได้เลย (อรรถสิทธิ์ เมืองอินทร์, 2543, หน้า 29)

ในสมัยต่อมานักบุญออกุสติน (St. Augustine, 354-430) นักปรัชญาคริสต์ศาสนาในสมัยกลางได้ตั้งคำถามอันเกิดจากความสงสัยในขอบเขตบางอย่างเกี่ยวกับความลึกลับของมนุษย์ ที่ไม่สามารถนำวิธีการทางปรัชญามาหาคำตอบได้ แต่ความเคลื่อนไหวของแนวคิดอัตถิภาวนิยมนั้นเด่นชัดมากขึ้นในสมัยของปาสคาล (Blaise

Pascal, 1623-1662) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ซึ่งเป็นนักปรัชญาร่วมสมัยกับเดส์การ์ตส์ (René Descartes, 1596-1690) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส บิดาของปรัชญาตะวันตก คนสำคัญ กล่าวคือ ในขณะที่เดส์การ์ตส์สนใจมนุษย์ในเรื่องสารัตถะ (Essence) แต่ไม่สนใจเรื่องการมีอยู่ของมนุษย์ (Existence) ผิดกับปาสคาลที่ให้ความสนใจในแง่ของการดำรงอยู่ของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม เราก็ไม่เรียกนักปรัชญาที่เป็นนักคิดยุคแรก ๆ เหล่านี้ว่า เป็นนักอัตถิภาวนิยม ซึ่งเริ่มมีขึ้นจริงจริงในศตวรรษที่ 19 ลักษณะรูปแบบของชีวิตในสังคมสมัยใหม่ทำให้มนุษย์รู้สึกคับข้องใจ และขัดแย้งกับความเป็นปัจเจกชน ซึ่งนักปรัชญาจิตนิยมที่มีอิทธิพลในสมัยนั้น เช่น เฮเกล (Georg Wilhelm Friedrich Hegel, 1770-1831) นักปรัชญาชาวเยอรมัน แนวคิดจิตนิยมแบบเกาท์จึงได้หมดไป โดยมีแนวคิดในเรื่องความเป็นปัจเจกชนเข้ามาแทนที่ในที่สุด

2. มนุษย์เป็นสิ่งที่มีลักษณะซับซ้อนและว่างเปล่า

ซาร์ตร์ (Jean-Paul Sartre, 1905-1980) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ผู้มีบทบาทสำคัญ ผู้ส่งต่อความคิดอัตถิภาวนิยมให้แก่กามูสในช่วงเวลาต่อมา เขากล่าวถึงความคิดหลักที่มีอยู่ร่วมกันระหว่างเอ็กซิสเทนเซียลลิสม์ที่มีความเชื่อในพระเจ้าของคริสต์ศาสนา และเอ็กซิสเทนเซียลลิสม์ที่ไม่เชื่อในพระเจ้าว่า คือ “การเป็นอยู่ก่อนสาระ” ในภาษาฝรั่งเศส (L'existence précède l'essence) มนุษย์เป็นอยู่ก่อนในโลก “เขาเป็นสิ่งที่รู้สำนึกตัวเองก่อน และวาดภาพตัวเองในอนาคตได้ มนุษย์ คือ ตัวแบบแผนที่รู้สึกตัวตลอดเวลา เขาไม่ใช่ตะใคร่น้ำ ขยะ หรือดอกไม้ มนุษย์จะต้องเป็นในสิ่งที่เขาวาดให้เป็น” (จินตนา ดำรงค์เลิศ, 2548, หน้า 3) โดยจะอธิบายสภาวะของมนุษย์ เป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

2.1 มนุษย์มีลักษณะเป็นทั้งสิ่งที่บั่นและโปร่งใสจึงเติมใส่สารัตถะที่ไม่มีวันเต็ม

มนุษย์มีองค์ประกอบ 2 ส่วนดังนี้ คือ (1) ส่วนที่บั่น คือ คุณสมบัติของวัตถุ และ (2) ส่วนที่โปร่งใส คือ คุณสมบัติของจิตวิญญาณ ซาร์ตร์เชื่อว่า มนุษย์ถูกสาปให้ไม่เสรีภาพ (Man is condemned to be free) มนุษย์จึงเป็นเสรีภาพ นักปรัชญาอัตถิภาวนิยมทุกคนรวมทั้งกามูสเชื่อว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความมีอยู่ก่อน (Existence) แล้วจึงหาสาระ (Essence) มาใส่ให้ตนเองภายหลัง ส่วนคีร์เคกอร์ด (Kierkegaard, 1813-1855) นักปรัชญาชาวเดนมาร์ก ผู้เป็นบิดาแห่งปรัชญาอัตถิภาวนิยมเชื่อว่า “เราต้องเรียนรู้ตัวเองก่อนที่จะรู้จักสิ่งอื่น” (พระเมธีธรรมาภรณ์, 2536, หน้า 20) ซาร์ตร์เชื่อว่า โลกนี้มีภาวะ (Being) หรือมีสิ่งที่มีอยู่ 2 สิ่งด้วยกัน สิ่งหนึ่งคือ

Being-in-itself (ภาวะในตัวเอง) อีกสิ่งหนึ่งคือ Being-for-itself (ภาวะสำหรับตัวเอง) ภาวะในตัวเอง คือ วัตถุ สิ่งของต่าง ๆ ที่ไม่มีวิญญาณ ไม่มี Consciousness หรือจิตใจ ไม่มีการรับรู้ตัวของมันเอง เช่น โต๊ะ เก้าอี้ หรือขอนไม้ เป็นต้น ส่วนภาวะสำหรับตัวเอง ก็คือจิตมนุษย์นั่นเอง และจิตมนุษย์นี่เองที่มีลักษณะว่างเปล่า โปร่งใส ที่จะต้อนรับสรรพสิ่งที่มาประจักษ์แก่ตน มาปรุงแต่งเป็นสารัตถะแห่งตน จิตจะมีลักษณะเช่นใดก็แล้วแต่ว่า จิตจะไปผูกตัวเองเข้ากับสิ่งใด หากไปผูกกับทุกขจิตก็เป็นทุกข เป็นตัน (สุพัตรา คำแก้ว, 2554, หน้า 44-45) ฉะนั้นมนุษย์และสรรพสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ จึงเป็นสิ่ง 2 สิ่งที่มีอยู่ในโลก ชาร์ลส์เพดอีกว่า “มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในโลก” มนุษย์มีความสัมพันธ์กับโลก ผ่านร่างกายและจิต การมีร่างกายเป็นองค์ประกอบ ทำให้มนุษย์มีลักษณะเหมือนวัตถุต่าง ๆ คือ มีรูปร่าง มีตัวตนที่มองเห็นได้ แต่มนุษย์ก็แตกต่างจากวัตถุเหล่านั้น มนุษย์จึงมีดวงจิตที่มีลักษณะตรงข้ามกับร่างกาย วัตถุมีลักษณะที่บดบัง (Solidity) ไม่มีจิตใจ มีรูปลักษณ์ติดตัวมาอย่างไร ก็เป็นอย่างนั้น ไม่สามารถเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ ด้วยตัวของตัวเองได้ ในทางตรงข้ามมนุษย์มีดวงจิตโปร่งใส (Transparency) มีอำนาจ มีพลังที่เคลื่อนไหวไปในกาลเวลาได้ (พินิจ รัตนกุล, 2549, หน้า 47-48)

เมื่อจิตเป็นความว่างเปล่า มนุษย์จึงสามารถที่จะปฏิเสธหรือไม่ยอมรับสิ่งต่าง ๆ ในโลกได้ และมนุษย์ก็สามารถที่จะยอมรับอะไรก็ได้ นั่นคือ สิ่งที่เป็นแก่นแท้ของมนุษย์อีกอย่างหนึ่ง ก็คือ “เสรีภาพ” (Freedom) เป็นเสรีภาพที่จะทำอะไรหรือจะเลือกอะไรก็ได้ เสรีภาพจึงเป็นลักษณะแท้ของจิตมนุษย์ เพราะเราสามารถปฏิเสธ หรือยอมรับและเราสามารถเลือกได้ เสรีภาพอยู่ที่ความสามารถในการตัดสินใจเลือก (Choice) นั่นคือเสรีภาพเป็น Absolute freedom เป็นเสรีภาพอย่างแท้จริงที่มนุษย์จะเลือกได้ อย่างไม่จำกัด ถึงแม้ว่ามนุษย์สามารถที่จะเลือกหรือตัดสินใจอะไรก็ได้ แต่มนุษย์ไม่สามารถที่จะเลิกเสรีภาพได้ มนุษย์จึงมีกรรมอย่างหนึ่งที่ไม่สามารถจะหนีพ้นเสรีภาพของตัวเอง และจำเป็นอย่างที่จะต้องยอมรับเสรีภาพนั้น

ในขณะเดียวกันนิทเช่ (Friedrich Nietzsche, 1844-1900) นักปรัชญาชาวเยอรมัน ผู้เป็นเสาหลักแห่งปรัชญาอัตถิภาวนิยม เจ้าของประโยคอันโด่งดังที่กล่าวว่า “พระเจ้าตายแล้ว” (God is dead) มนุษย์จะเป็นผู้สร้างสรรพคุณเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมาด้วยตัวเอง ซึ่งจะถูกเรียกว่า “อภิมนุษย์” (Super man) ซึ่งเป็นวิธีปฏิเสธระบบศีลธรรม

กฎเกณฑ์ ความเชื่อ และวิธีการของศาสนา ส่วนไฮเด็กเกอร์ (Martin Heidegger, 1889-1976) นักปรัชญาชาวเยอรมันเห็นว่า มนุษย์แตกต่างจากสิ่งของเพราะมนุษย์มีความสามารถที่จะเลือกสรรหาสารัตถะมาเติมใส่ให้แก่ตนเองได้ สภาวะเช่นนี้เรียกว่า “ความเป็น” (Being) มนุษย์เป็นทั้งผู้รู้สึกตัวที่จะเผชิญอยู่ในโลก (A knowing subject) และในฐานะที่เป็นวัตถุที่รู้สึกได้ (Knowable object) ลักษณะเช่นนี้ไฮเด็กเกอร์เรียกมันว่า “ดาไซน์” (Dasein) ที่ในภาษาเยอรมันแปลว่า “Being there” (อยู่ที่นั่น) มนุษย์จึงเป็นผู้สำเหนียกรู้ตัวแห่งการดำรงอยู่ ที่ไฮเด็กเกอร์มองว่า ชีวิตมนุษย์เต็มไปด้วยความวิตก (Sickness-unto-death) ซึ่งหมายถึงการเข้าสู่สภาวะ (Nothingness) โดยตระหนักว่ามนุษย์ คือ สัตหรือสภาวะที่มุ่งหน้าสู่ความตาย (Being for death) (อรรถสิทธิ์ เมืองอินทร์, 2543, หน้า 30-31)

2.2 มนุษย์มีเจตจำนงเสรีในการประจันหน้ากับสภาวะคู่แค้นที่กลืนไม่เข้า คายไม่ออก

ชาร์ตร์เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการปลุกกระดมให้มนุษย์หันเหความเชื่อที่เคยมีต่อความเป็นเหตุผลอย่างพระเจ้าให้หันมาพิจารณาความต้องการของปัจเจก ชาร์ตร์ผู้ส่งต่อแนวคิดให้แก่กามูส มีแนวคิดว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับความว่างเปล่า คือ ไม่มีแบบที่แน่นอนตายตัว ธรรมชาติของมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ติดตัวมา อาทิเช่น “จะเป็นคนดี” หรือ “จะเป็นคนชั่ว” เป็นลักษณะที่สร้างขึ้นหลังจากมนุษย์เกิดขึ้นแล้ว คนที่จะเป็นคนชั่วลาดไม่ใช่เพราะว่าเขามีความฉลาดติดตัวมา แต่เป็นเพราะเขาตัดสินใจเลือกเป็นคนชั่วลาด ในทำนองเดียวกันแม้ว่ามนุษย์จะสามารถทำบาป แต่มนุษย์ก็มีได้เป็นคนบาปดังที่ศาสนาสอน เพราะบาปนั้นมิใช่สิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด มนุษย์มากำหนดชะตาชีวิตของตนเองขึ้นภายหลังจากเกิด มนุษย์จึงเป็นผู้กำหนดตัวเอง และเป็นเรื่องที่ได้รับสาระมากตามความคิดของชาร์ตร์ ถ้าหากจะกล่าวว่า มีผู้ชี้ชะตาทำทางชีวิตคอยบันดาลให้มนุษย์เป็นไปตามพรหมลิขิต เพราะมนุษย์มีความพร้อมที่จะทำสิ่งใดก็ได้ตามที่ตนปรารถนา (ศักดิ์ชัย นิธิญทวี, 2521, หน้า 10-11)

3. ชีวิตที่ไร้แก่นสารในปรัชญาของกามูส

อัลแบร์ กามูส (Albert Camus, 1913-1960) นักปรัชญาชาวแอลจีเรีย-ฝรั่งเศส และเป็นนักปรัชญาอัตถิภาวนิยม เขามองว่า ชีวิตไร้สาระ “Absurdity” (กิรติ บุญเจือ, 2522, หน้า 144) มนุษย์ทุกคนต้องทำงานรวากับเครื่องจักร อย่างซ้ำซากและจำเจ

เพียงเพื่อหวังจะได้เงินไปซื้อหาความสุข แต่ชีวิตกลับไม่มีจุดหมาย ซึ่งไม่เหมือนกับชาวคริสต์ที่ยังมีจุดหมายจะไปอยู่กับพระเจ้า หลังจากที่เราร่างกายได้ตายไป ความเป็นจริงมนุษย์นั้นเมื่อเกิดมา ก็ได้เกิดมาพร้อมกับสารัตถะเหล่านี้ หากแต่เราเกิดมาพร้อมกับความว่างเปล่าในจิตใจ สิ่งที่มนุษย์พยายามทำตลอดชีวิต คือ การสรรหาคุณค่าที่เราเชื่อถือ แล้วดำเนินรอยตาม สารัตถะเป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้นเองทั้งสิ้น จึงทำให้การมองความหมายของมนุษย์ที่แตกต่างออกไปจากแนวคิด 2 ทศนะที่กล่าวมาข้างต้น (สุพัตรา คำแก้ว, 2554, หน้า 3) ความรู้สึกลึกซึ้ง คัดค้าน ไม่เห็นด้วย และความอยากเป็นตัวของตัวเองที่มนุษย์คนอื่นกำลังเผชิญอยู่ ล้วนเกิดจากการทำตามกฎเกณฑ์ ศาสนา และกระแสสังคมทั้งสิ้น มนุษย์จึงรู้สึกขาดความมั่นใจในตัวเอง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่เป็นตัวของตัวเอง มนุษย์จึงยอมจำนนและเป็นผู้ต้องตกอยู่ภายใต้การปิดกั้นจากผู้อื่น อย่างเช่น พระเจ้า (God) การมองว่า เป็นความสิ้นคิด ซึ่งเป็นสภาวะที่มนุษย์สิ้นหวัง และสูญเสียเสรีภาพของตัวเองด้วยกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคมเป็นผู้กำหนด ซึ่งนับว่าเป็นการ “ฆ่าตัวตายทางปรัชญา” (พินิจ รัตนกุล, 2555, หน้า 59) แนวคิดชีวิตที่ไร้แก่นสารของกามูสซึ่งจะสรุปได้ดังนี้

(1) **ไม่เชื่อว่ามีพระเจ้า** ในประเด็นนี้กามูสเสนอคำตอบว่า โลกนี้ไม่มีพระเจ้า พระเจ้าไม่ได้สร้างมนุษย์ มนุษย์เกิดจากมนุษย์ มีธรรมชาติความเป็นมนุษย์ที่ต้องมีความรักและความกตัญญูต่อบิดามารดา เห็นได้จากทศนะของกามูสจากงานเขียนของเขา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง “คนนอก” บาทหลวงพยายามคะยั้นคะยอให้เมอโซสวดอ้อนวอนจากพระเจ้าเพื่อให้ตนได้รอดพ้นจากคดีฆาตกรรมจากการฆ่าคนตาย แต่สุดท้ายเมอโซก็ถูกตัดสินประหารชีวิต ถึงจะสารภาพอย่างไร พระเจ้าก็ช่วยอะไรเขาไม่ได้ บาทหลวงเข้ามาเยี่ยมเมอโซในห้องขังก่อนที่จะเขาจะถูกนำไปประหารชีวิตในวันรุ่งขึ้น

บาทหลวง: “พระเจ้าจะช่วยคุณ ทุกคนที่ตกอยู่ในสภาพเดียวกับคุณ ที่พอรู้จัก ล้วนหันไปหาพระองค์ทั้งสิ้น”

เมอโซ: “แต่คุณก็จะตายในวันหนึ่ง ถ้าคุณไม่ตายในวันนี้ ปัญหาเดียวกันนี้ก็จะเกิดขึ้นอีก คุณจะเผชิญข้อพิสูจน์ที่น่ากลัวนี้ได้อย่างไรละ?”

บาทหลวง: “คุณไม่มีความหวังเลยรี? คุณมีชีวิตอยู่ทุกวันโดยคิดเสมอรีว่า
คุณจะตายลงอย่างสิ้นเชิงทั้งจิตใจและร่างกาย”

เมโอ: “ใช่แล้ว” (อัลแบร์ กามูส์, 2559, หน้า 153-154)

บทความเชิงปรัชญาเรื่อง “**มนุษย์ขบถ**” คำพูดของสำนักศิษย์ของเฮเกล
ในบทปฏิเสธรพระเจ้า ที่กามูส์นำมาเขียนอธิบายให้แก่งคิดเป็นเชิงต่อต้านพระเจ้า

สำนักศิษย์ของเฮเกล: “พระเจ้ายิ่งทอดทิ้งมนุษย์มากเท่าใด ก็ไม่แปลก
อะไรที่มนุษย์จะไม่มีพระเจ้ามากเท่านั้น”

ลุดวิก เฟอร์แบ็ค: “ความไม่แน่วแน่ในพระเจ้าที่มีต่อมนุษย์ฉันใด ความไม่แน่ใจ
ของความรักที่มีต่อพระองค์ในมนุษย์ก็ยิ่งมากด้วยฉันนั้น”... “ปรัชญาที่แท้จริง คือ
การปฏิเสธปรัชญา”... “การไม่มีศาสนานั้นแหละคือศาสนา”... “การไม่มีปรัชญานั้นแหละ
คือปรัชญา” (อัลแบร์ กามูส์, 1956, หน้า 146)

(2) ไม่เชื่อว่ามิวิญญาณที่จะได้ไปเกิดใหม่ในพระเจ้า ในประเด็นนี้กามูส์
เสนอคำตอบว่า แนวคิดเรื่องวิญญาณที่ลอยขึ้นไปสู่สวรรค์เป็นเรื่องผู้ใหญ่หลอเด็ก
ไม่เป็นความจริง จึงไม่มีความมุ่งหวังต่อชาติหน้า จะมีก็แต่ชีวิตมนุษย์ที่เป็นร่างกาย
ที่มีความรู้สึก มีความอยากและมีความรัก เกิดหนเดียวและตายหนเดียว เห็นได้จาก
ทัศนะของกามูส์จากงานเขียนของเขาดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง “คนนอก” เมโอโซครันคิด ปฏิเสธการยอมรับสารภาพบาป
ต่อหน้าบาทหลวง ด้วยอารมณ์ดัดพ้อ ยืนกราน ปฏิเสธ

เมโอ: “ดังนั้นเขาจึงพูดกับฉันอย่างรวดเร็ว และเต็มไปด้วยความรู้สึก
อันสะท้อนอารมณ์ว่า เขาเชื่อในพระเจ้า เขาเชื่อว่าไม่มีใครผิดถึงขนาดที่พระเจ้าอภัย
ให้ไม่ได้ แต่เพื่อที่พระองค์จะอภัย เขาผู้นั้นจะต้องสำนึกผิด กลายเป็นเด็กซึ่งมิวิญญาณ
ว่างเปล่าพร้อมรับทุกสิ่ง” (อัลแบร์ กามูส์, 2559, หน้า 97)

นวนิยายเรื่อง “ความตายอันแสนสุข” ตอนจบของเรื่องปาตริส แมร์โซ
พระเอกของเรื่องรำพึงขณะใกล้ตายว่า ในที่สุดเขาก็ตระหนักรู้ว่าเขาเคยได้พบกับ
ความสุขที่ผ่านมา มีสติสำนึกรู้ตัวทุกขณะจิต

ปาตริส แมร์โซ: “สมัยฉันเป็นเด็ก แม่เคยบอกว่าเมฆ คือ วิญญาณของ
คนตายที่กำลังลอยขึ้นสู่สวรรค์ ฉันรู้สึกมหัศจรรย์ใจที่วิญญาณมีสีแดง เคียวนี้ฉันรู้แล้วว่า

มันเป็นเพียงสัญญาด้วยลมปากเสียมากกว่า แต่กระนั้นมันก็ยังวิเศษอยู่นั่นเอง” (อัลแบร์ กามูส์, 2500, หน้า 194)

(3) ไม่เชื่อว่าตนเองมีบาปติดตัวมาตั้งแต่เกิด ในประเด็นนี้กามูส์เสนอคำตอบว่า การยอมรับผลแห่งการกระทำ เช่น การฆ่าผู้อื่นก็ต้องติดคุก การช่วยเหลือผู้อื่นก็ย่อมได้รับผลตอบแทนด้วยมิตรภาพ ไม่ใช่เกิดมาแล้วก็มีบาปติดตัวเหมือนชาวคริสต์ หรือความเมตตาจากพระเจ้า เห็นได้จากทัศนะของกามูส์จากงานเขียนของเขาดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง “คนนอก” การที่เมอโซได้ลงมือฆ่าชายชาวอาหรับตายในตอนสุดท้ายเขาก็ต้องถูกตัดสินประหารชีวิต อันเป็นผลจากการกระทำของตัวเอง เมื่อทำความผิดก็ต้องรับผิด

เมอโซ: “ฉันพร้อมที่จะมีชีวิตใหม่อีกครั้งหนึ่งเหมือนกับเจ้า ความโกรธเมื่อก่อนหน้านี้ได้สลายความทุกข์ของฉันลงจนสิ้น สลายไปแม้กระทั่งความหวังทั้งปวงท่ามกลางยามเด็กซึ่งต้องฟุ้งซ่านไปด้วยดวงดาวและความหมาย เป็นครั้งแรกที่ฉันเปิดอกออกรับความเฉยชาแต่ทว่าอ่อนโยนของโลกนี้ และรู้สึกได้ว่าโลกเองก็ช่างละม้ายคล้ายกันกับตัวฉันเสียนี้กระไร ช่างเหมือนกันราวพี่น้องที่คลานตามกันออกมา” (อัลแบร์ กามูส์, 2559, หน้า 160)

นวนิยายเรื่อง “ความตายอันแสนสุข” ปาตริส แมร์โซได้ลงมือฆ่าซาเกรอสเพื่อนชายชาวพิการตายเพื่อหวังจะเอาทรัพย์สินสมบัติ ในตอนท้ายของเรื่องเมื่อถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิต แม้ตัวเขาเองที่ได้ใช้เงินเพื่อไปซื้อหาความสุขให้ตนเองจนหมดแล้ว สุดท้ายเขาก็ต้องตาย นับว่าเป็นสัจธรรมของมนุษย์

ปาตริส แมร์โซ: “มีบางวันคนเราอยากเป็นอย่างเขา แต่ก็ั่นแหละ การมีชีวิตอยู่ จำเป็นจะต้องอาศัยความกล้ามากกว่าการฆ่าตัวตายเสียอีก” (อัลแบร์ กามูส์, 2500, หน้า 99)

(4) ไม่ยอมรับว่าโลกเป็นความชั่วร้ายที่พระเจ้าลงโทษ ในประเด็นนี้กามูส์เสนอคำตอบว่า จงเข้าใจธรรมชาติของโลก มนุษย์ต้องมีความแค้น ความเจ็บ และความตายเหมือนกันทุกคน ซึ่งไม่ใช่ความบาปจากการที่พระเจ้าลงโทษแต่อย่างใด เห็นได้จากทัศนะของกามูส์จากงานเขียนของเขาดังตัวอย่างต่อไปนี้

บทความเชิงปรัชญาเรื่อง “เทพตำนานซิเซอพัส” ซิเซอพัสกับมีความสุขกับการงานที่ทำ

ดังข้อความตอนหนึ่ง “เราเข้าใจกันแล้วว่าซิเซอพัสเป็นวีรบุรุษไร้สาระ ซึ่งเขาเป็นทั้งอารมณ์หลง และความทุกข์ทรมานที่ได้รับ การถูกลงโทษเจ้า เกลียดซึ่งความตาย และการหลงใหลในชีวิตของเขาทำให้ต้องโทษมหันต์เกินพรรณนา ซึ่งเขาต้องใช้ทั้งกายใจไปทำในสิ่งที่ไม่บรรลุผลใด ๆ เลย นี่คือการที่ต้องจ่ายสำหรับอารมณ์รักหลงต่าง ๆ บนโลกนี้...เราเห็นเพียงความพยายามทั้งหมดของร่างหนึ่งที่ย่อเยียดทั้งหมดเพื่อแบกก้อนหินใหญ่ขึ้น แล้วกลิ้งและเข็นมันขึ้นไปตามลาดเนินช้าแล้วช้าแล้ว เราเห็นใบหน้าบิดเบี้ยว แก้มแนบติดก้อนหิน ไหล่ดันหินที่มีแต่ดินโคลน เท้าจิกพื้น แขนเหยียดยื่น สองมือมนุษย์ที่มีแต่ดินอันมั่นคง ณ ที่สุดของความพยายามอันยาวนานในกาลอันไร้ความลึก และทะเลอันไร้ขอบฟ้าแล้ว ก็ถึงที่หมาย และแล้วซิเซอพัสก็ได้เห็นก้อนหินกลิ้งกลบลงสู่โลกชั้นต่ำกว่าในเวลาเพียงครู่สั้น ๆ ซึ่งเขาต้องลงไปกลิ้งมันกลับขึ้นสู่ยอดอีกครั้ง เขาเดินกลบลงสู่พื้นราบ ส่วนที่เหลืออยู่นั้นเขารู้ดีว่าตนคือนายแห่งวันเวลาของตน” (อัลแบร์ต กามูส์, 1955, หน้า 191-192)

นวนิยายเรื่อง “คนนอก” ประธานศาลเบิกตัวพยาน คนเฝ้าประตูที่ห้องพิจารณาคดี

เมโอ: “พยานปากต่อไป สำหรับเขาคอนันท์เหมือนกับคนอื่น ต้องทำพิธีเช่นเดียวกันซ้ำอีก คนเฝ้าประตูมองดูฉัน แล้วก็เบนสายตาไป เขาได้ตอบคำถามที่ประธานถาม เขาบอกว่า ฉันไม่อยากดูศพแม่ ฉันได้สูบบุหรี่ ฉันได้นอนหลับ และดื่มกาแฟใส่นม และเรื่องบุหรี่ยัยการมองดูฉันอย่างเยาะเย้ยในสายตา” (อัลแบร์ กามูส์, 2559, หน้า 122)

นวนิยายเรื่อง “กาฬวิบัติ” บาทหลวงปานลูชเทสสอนประชาชนให้ศรัทธาต่อพระเจ้า

บาทหลวงปานลูช: “พี่น้องทั้งหลาย ความรักของพระเจ้าเป็นความรักที่ต้องพึ่งพา เป็นความรักที่ต้องการการปล่อยวางตัวเองและการไม่แสวงหาตัวเองโดยสิ้นเชิง แต่มีเพียงความรักของพระเจ้าเท่านั้นที่สามารถลบล้างความทุกข์ทรมานและความตายของเด็ก ๆ ได้ นี่เป็นบทเรียนอันหนักหน่วงที่พอต้องการให้พวกท่านได้รับรู้ นี่เป็นศรัทธาที่โหดร้ายในสายตามนุษย์ มันคงเด็ดขาดในสายตาพระเจ้า ซึ่งเรา

ต้องอยู่ใกล้ชิดมัน ...ทุกอย่างจะผสมปนเปกัน และจะเท่าเทียมกัน สัจจะความจริง
จะพลุ่งพล่านขึ้นจากความยุติธรรมที่เห็นได้ชัดเจน เป็นเช่นนี้เองที่ในโบสถ์หลาย ๆ
แห่งทางใต้ของฝรั่งเศส” (อัลแบร์ กามูส์, 2549, หน้า 365-366)

(5) การมีความรักต่อบิดามารดา เพื่อนมนุษย์ หรือสัตว์เลี้ยงไม่จำเป็นต้อง
ให้ผู้อื่นรับรู้ ในประเด็นนี้กามูส์เสนอคำตอบว่า การแสดงออกทางความรักต่อผู้เป็น
บิดามารดา เพื่อนบ้านหรือแม้กระทั่งสัตว์เลี้ยงก็ตาม ไม่จำเป็นต้องให้สังคมหรือผู้อื่น
เป็นผู้ตัดสินชี้ขาดกับเรื่องส่วนตัวของเรา เห็นได้จากทัศนะของกามูส์จากงานเขียน
ของเขาดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง “คนนอก” เมอโซกลับไปร่วมพิธีฝังศพมารดาที่บ้านพักคนชรา
หมู่บ้านเมอร์องโก

คนเฝ้าประตูบ้านพักคนชรา: “เขาปิดล็อกศพแล้ว แต่ผมจะเปิดให้เพื่อคุณ
จะได้ดูศพ อ้าว คุณไม่อย่ากดูศพหรือกริ”

เมอโซ: “ไม่ละ” (อัลแบร์ กามูส์, 2559, หน้า 25)

นวนิยายเรื่อง “คนนอก” ตาแก่ซาลามาโนกับสุนัขของเขาที่หายไปและ
เป็นเพื่อนร่วมอพยพตมของเมอโซเข้ามาปรับทุกข์กับเขา และขอให้เมอโซช่วยออก
ตามหาสุนัขของเขา

เมอโซ: “ตาแก่ซาลามาโนมองดูฉันเจียบอยู่ แล้วก็กล่าวสวัสดิ์ เข้าห้อง
ปิดประตู ฉันได้ยินเสียงแกเดินไปมา เสียงเตี้ยดัง และจากเสียงประหลาดที่เล็ดลอด
ช่องฝากระดานเข้ามา ทำให้ฉันรู้ว่าแกร้องไห้ ฉันไม่ทราบว่าจะทำไมฉันจึงหวนระลึกถึงแม่”
(อัลแบร์ กามูส์, 2559, หน้า 63)

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความไร้สาระของชีวิตมนุษย์ในปรัชญาของอัลแบร์
กามูส์” ทำให้เข้าใจสภาวะชีวิตว่าไร้สาระ ไร้แก่นสารหรือไร้เหตุผล มนุษย์ต้องดำรงชีวิต
ด้วยการงานที่หนักอึ้ง ข้ำซาก จำเจ และน่าเบื่อ อย่างไม่มีวันจบสิ้น จนกว่าชีวิต
จะตายไป ชีวิตประจำวันตั้งแต่ตื่นเช้าก็ยังคงต้องอาบน้ำ แต่งตัว เพื่อรีบไปทำงาน
นับตั้งแต่วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี จนกระทั่งวันศุกร์ วันเสาร์วันเล่า

สัปดาห์ผ่านไป เดือนผ่านไป ปีต่อ ๆ ไป ก็เป็นอยู่อย่างนี้เช่นเดิม แม้สภาวะที่มนุษย์ที่กำลังเผชิญอยู่นี้จะเป็นความทุกข์ จะเป็นสิ่งที่ไม่ยากทำ จะเป็นสิ่งที่เปรียบว่าพระเจ้าส่งลงโทษให้มนุษย์ต้องพบกับความลำบากอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยงไปได้ก็ตาม แต่กามูสก็ได้สอนให้เราต้องดำรงอยู่กับสภาวะที่โหดร้ายนี้ต่อไปและอยู่กับมันให้ได้ ด้วยการปรับทัศนคติใหม่เสีย ด้วยการมีความสุขและพอใจกับสิ่งต่าง ๆ ที่ทำ ให้คิดเสียว่างานที่ทำงานที่เราเป็นเจ้าของเสียเอง มีเป้าหมาย คือ ความสำเร็จที่รออยู่ข้างหน้า ทำหน้าที่ด้วยความเต็มใจที่จะทำอย่างมีความสุขอยู่กับมันทุกขณะจิต แต่ก็ไม่ควรไปคาดหวังว่างานหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ทำจะต้องออกมาดีหรือสมบูรณ์ เพราะว่าสิ่งทั้งหลายมันไม่มีแก่นสารอยู่แล้ว การตั้งความหวังว่าจะต้องเป็นเช่นใจที่เราคาดหวังยิ่งจะเป็นการสร้างความรู้สึกระเพิ่มแก่ชีวิตมากขึ้น

ประการต่อมา มนุษย์แต่ละคนล้วนมีความชอบ และมีวิถีทางในการดำเนินชีวิตของแต่ละคนที่แตกต่างกัน ภายใต้ข้อจำกัดของเวลาและพื้นที่ ด้วยเหตุที่มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความว่างเปล่าในจิตใจ ไม่มีเหตุผลหรือสติปัญญาที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด มนุษย์ต้องเลือกสรรสิ่งที่มีคุณค่าที่ดีพร้อม และเหมาะสมตามคุณลักษณะของตนเอง เพื่อดำรงอยู่และไปสู่เป้าหมาย มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพเป็นของตัวเอง จึงเลือกสิ่งที่ตนชอบและถนัดมาเติมใส่ให้แก่ชีวิตตนเองได้อยู่เสมอ กามูสสอนให้เราเป็นตัวของตัวเองที่จะเลือกทางเดินของตนตามความชอบ ขณะเดียวกันก็ไมทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน มนุษย์มีความสิ้นใจ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา และไม่เพียงแต่มีสภาพร่างกายที่เทียบเคียงเหมือนสิ่งของอื่น ๆ เช่น ก้อนหิน หรือขอนไม้ แต่มนุษย์ยังมีจิตใจที่โปร่งใสที่จะล่องลอยไปตามทิศทางความชอบของตนได้ ต้องกล้าขบถต่อสภาวะของโลกที่เป็นไปอย่างไร้เหตุผลนี้ และกล้ายืนหยัดในความชอบของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการกล้าแสดงออกทางความคิดเห็น ต่อต้าน กล้าแสดงความคิดเห็นกับสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้อื่นหยิบยื่นให้ทั้ง ๆ ที่เราไม่ชอบหรือไม่เห็นด้วย หรือไม่เต็มใจที่อยากจะทำ อย่างไรก็ตามเราก็ต้องไม่ลืมที่จะต้องยอมรับในสิ่งที่เราเลือกหรือได้ตัดสินใจไปแล้ว เช่น การอยู่อย่างโดดเดี่ยวขาดที่พึ่ง เช่น พระเจ้า หรือการที่ต้องยอมเสียเพื่อนเพราะเราไม่สามารถทำตามความต้องการหรือตามความชอบของเพื่อนได้

อีกประการหนึ่ง การดำรงอยู่ของมนุษย์ท่ามกลางความไร้เหตุผล อาทิเช่น การที่เราต้องทำตามกฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผน ทำตามผู้คนส่วนใหญ่หรือผู้อื่น

ขีดเส้นจัดรูปแบบให้เราต้องกระทำตามไม่ว่าจะเป็นการต้องเชื่อพระเจ้า การต้องเชื่อกฎหมาย การต้องเชื่อความรู้ที่ครูสอนในตำรา ก็ล้วนเป็นสภาวะความรู้เหตุผลที่ผู้อื่นได้สร้างหรือประดิษฐ์ขึ้นแทบทั้งสิ้น ในประเด็นนี้แกมูส์ได้สอนให้เราไม่มีความคิดเห็นที่แตกต่าง มีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิด กล้าทำ และไม่ควรไปยอมรับหรือเชื่อถือสิ่งเหล่านั้นทั้ง ๆ ที่เราไม่ชอบหรือไม่เห็นด้วย เพราะจะเป็นการทำลายหรือสูญเสียเสรีภาพของความเป็นมนุษย์

ประการสุดท้าย ธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ที่เป็นคุณสมบัติของวัตถุที่ต้องมีวันเสื่อมสภาพ ที่ต้องมีความเจ็บป่วย มีความแก่ ดับสลายและตายไป ในประเด็นนี้แกมูส์สอนให้เราเข้าใจธรรมชาติของความเป็นเราที่เกิดมาต้องพบกับความแก่ ความเจ็บและความตาย เราต้องยอมรับกับความจริงข้อนี้ให้ได้ โดยเฉพาะความตาย แกมูส์ย้ำเตือนว่าความหมายของชีวิต ก็คือความตาย มนุษย์เป็นสิ่งที่ต้องตาย แต่เราจะตายอย่างไรให้มีความสุข ด้วยการตระหนักรู้อยู่ทุกขณะจิตว่า ความตายกับความมีชีวิตอยู่เป็นสิ่งเดียวกัน กล่าวคือ จะตายวันนี้ ขณะนี้ หรือว่าจะตายวันพรุ่งนี้ ก็ไม่ต่างกับที่จะตายในอีกร้อยปีข้างหน้า ฉะนั้นจงเตรียมพร้อมเพื่อยอมรับ และรับมือกับปรากฏการณ์นี้เสีย

ฉะนั้น ความไร้สาระของชีวิตมนุษย์ที่แกมูส์ให้ไว้ จึงเป็นสภาวะที่มีลักษณะไร้ผล ไร้แก่นสาร ไร้เหตุผล เป็นความว่างเปล่า ไร้ความหมาย อย่างไรก็ตามชีวิตมนุษย์ก็ยังต้องดำเนินต่อไป เพื่อนำชีวิตไปสู่เป้าหมายของตนตราบที่ยังมีชีวิตอยู่ มนุษย์จึงต้องเลือกหาสารัตถะให้แก่ตนเอง เช่น เลือกที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อพระเจาก็ได้ แต่ในขณะเดียวกันมนุษย์ก็ต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ตนได้เลือกไว้ด้วย อนึ่งการอธิบายมนุษย์แบบไม่มีสาระมนุษย์มิได้มีบาปติดตัวมาตั้งแต่เกิด จึงสามารถเลือกได้เองว่า ตนจะ “เป็นคนดี” หรือ “เป็นคนบาป” ด้วยเสรีภาพที่เป็นคุณสมบัติของมนุษย์ ทั้งนี้เพราะมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ยังต้องดำรงอยู่ต่อไปในโลก มนุษย์มีอิสรภาพหรือความหลุดพ้นจากการไม่ยึดติดกับวัตถุและบุคคล มนุษย์อยู่ในฐานะเป็นประธาน มนุษย์เป็นผู้กระทำ ไม่ใช่ผู้ถูกกระทำ ด้วยเหตุผลที่ว่า มนุษย์ไม่เหมือนกับสัตว์หรือสิ่งของที่เป็นเพียงสิ่งทึบหรือเฉื่อย แต่มนุษย์มีความโปร่งใสหรือกลวงเปล่า จึงเลือกหาสารัตถะมาเติมใส่ให้ตนเองได้ อยู่ตลอดตราบเท่าที่ยังมีชีวิตอยู่

นอกจากนี้ พินิจ รัตนกุลได้เสนอ “ทางออก” เมื่อชีวิตและโลกเป็นสิ่งที่ไร้เหตุผล และไม่มีความหมาย เพื่อตอบคำถามที่ว่า เราจะมีชีวิตอยู่ได้อย่างไร? การมีชีวิตที่ปราศจากความหมายในโลกที่ไร้เหตุผล ย่อมทำให้เราไม่สบายใจและไม่อาจมีความสุขที่พึงมีได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ทำอย่างไรเราจึงจะมีความสุข? คำตอบก็คือ

(1) ยอมรับความจริง โดยมีชีวิตอยู่ไปวัน ๆ อย่างหดหู่และเซ็งสุด ๆ ไม่สนใจใยดีกับใครหรือสิ่งใด ไม่ว่าจะเป็นความเป็นอยู่ การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าไม่ต้องตามสมัยนิยม ใส่เสื้อผ้าเก่า ๆ ไม่ต้องรีด ไม่ต้องฟลิฟลิน ปลอ่ยผมเผ้าให้ยาวรุงรัง ไม่ยินดีอินร้ายกับสังคม

(2) ปฏิเสธการฆ่าตัวตาย การฆ่าตัวตายไม่ใช่เป็นการทำให้ชีวิตมีความหมายขึ้นมา หรือการเป็นการแก้ปัญหาแต่อย่างใด เช่น การเล่นเกมแพ้ในเกม ก็ไม่จำเป็นต้องเสียใจหรือทำร้ายตัวเอง เพราะกติกาแห่งชีวิต คือ ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ชนะเสมอไป ต้องเป็นผู้แพ้มั่ง การซื้อรางวัลกินแบ่งรัฐบาลยังมีเสียบ้าง ถูกบ้าง

(3) อยู่กับความจริงนี้ให้ได้ ต้องทนอยู่กับสภาวะความจริงนี้ให้ได้ ต้องยอมรับว่าชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่มีความหมายอยู่ในตัว แต่ชีวิตก็เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ชีวิตก็เหมือนกับดินเหนียวซึ่งดูไม่มีคุณค่า แต่ถ้านำดินเหนียวไปปั้นเป็นแจกัน ถ้วยชาม ก็จะกลายเป็นงานศิลปะที่ล้ำค่า (พินิจ รัตนกุล, 2555, หน้า 58-59)

สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่า ควรศึกษาในประเด็นต่อไปนี้

1. วิเคราะห์แนวคิดด้านปรัชญาของอัลแบร์ กามูส์ เช่น แนวความคิดเรื่องอัตวิสัยในปรัชญาของอัลแบร์ กามูส์ อัตบุคคลในทัศนะของอัลแบร์ กามูส์ ความว่างเปล่าในทัศนะของอัลแบร์ กามูส์ ปัญหาความชั่วร้ายในปรัชญาของอัลแบร์ กามูส์ หรือ มโนทัศน์เรื่องอนัตตาในปรัชญาของอัลแบร์ กามูส์ เป็นต้น

2. วิเคราะห์แนวคิดด้านศาสนาของอัลแบร์ กามูส์ เช่น ความหลุดพ้นในทัศนะของอัลแบร์ กามูส์ หรือหนทางก้าวข้ามแห่งศรัทธาในมุมมองของอัลแบร์ กามูส์ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

รายการอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2522). *ปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- จินตนา ดำรงค์เลิศ. (2548). *100 ปี ชาตกาลของฌอง-ปอล ซาทร์*. วารสารราชบัณฑิตยสถาน. วันที่ค้นข้อมูล 12 กรกฎาคม 2560, จาก http://www.royin.go.th/wp-content/uploads/royinebook/260/FileUpload/632_1828.pdf
- เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2537). *พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ปรัชญา (English-Thai Dictionary of Philosophy)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- เจิต บรรดาศักดิ์. (2551). *มโนทัศน์แบบเสรีดในปรัชญาของธอมัส เนเกล*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญา, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพร หงส์ทอง. (2547). *อัตบุคคลในทัศนะของฌากส์ ลากอง*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญา, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปานทิพย์ สุภนคร. (2517). *ปัญหาความชั่วร้ายในปรัชญาคริสต์*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญา, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระคริสตธรรมคัมภีร์. (1971). *ชุมทรัพย์ที่ไม่มีวันสูญ (ภาคพันธสัญญาเดิม)*. กรุงเทพฯ: สมาคมพระคริสตธรรมไทย.
- พินิจ รัตนกุล. (2555). *วิเคราะห์แนวคิดนักเขียนนักคิดชาวฝรั่งเศส อัลแบร์ กามูส์ ปรัชญาแห่งความไร้เหตุผล*. กรุงเทพฯ: สามัญชน.
- วันชาติ ชาญวิจิตร. (2554). *การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทางจริยศาสตร์ในงานวรรณกรรมของอัลแบร์กามูส์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิทย์ วิศเวทย์. (2539). *ปรัชญาทั่วไป (มนุษย์ โลก และความหมายของชีวิต)*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ศักดิ์ชัย นิธิภูวี่. (2521). *วิวัฒนาการความคิดเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบในปรัชญาของซาทร์*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญา, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริจิตต์ ปันเงิน. (2542). *ความตายในทัศนะของกามูส์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญา, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สุพัตรา คำแก้ว. (2554). *แนวคิดเรื่องมนุษย์ของอัลแบร์ กามูส์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญา, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อรรถสิทธิ์ เมืองอินทร์. (2543). *แนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมของชาติ กอบจิตติ ช่วง พ.ศ. 2522-2536*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญา, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อัลแบร์ กามูส์. (2549). *กาฬวิบัติ*. (ประหยัด นิชลานนท์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สามัญชน.
- อัลแบร์ กามูส์. (2559). *คนนอก* (พิมพ์ครั้งที่ 11). (อำพรพรรณ โอตระกูล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สามัญชน.
- อัลแบร์ กามูส์. (1955). *เทพตำนานซีซีฟ*. (วิภาดา กิตติโกวิท, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: มูลนิธิหนังสือเพื่อสังคม.
- อัลแบร์ กามูส์. (2500). *ความตายอันแสนสุข*. (อำพรพรรณ โอตระกูล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สามัญชน.
- Camus, A. (1942). *The outsider* (1982). (J.Laredo, Trans.). London: David Campbell Publishers.
- Camus, A. (1956). *The rebel an essay on man in revolt*. (A. Bower, Trans.) New York: Alfred A. Knopf, Inc.
- Camus, A. (1946). *The stranger*. (G. Stuart, Trans.) New York: Alfred A. Knopf, Inc.
- Camus, A. (1948). *The Plague*. (G. Stuart, Trans.) New York: The Modern Library.